

Na een cursus vertellen enkele deelnemers, namens hun groep, hoe zij menen, dat de behandelde stof het beste in de klas gebracht kan worden. Ook bij deze gelegenheid neemt U kennis van het werk van de andere groepen en het geeft U de gelegenheid te zien hoe ook anderen kampen met dezelfde problemen, waarmee U zit en hoe zij trachten die op te lossen.

Van de rijke historie van de streek (denkt U slechts aan Thorn en Tuddern) komt een gast-docent vertellen en we zullen natuurlijk ook trachten U er iets van te laten zien.

Tenslotte nog iets over het kamp zelf. We slapen in tenten. U kunt Uw eigen tent meebrengen of logeren in één der verenigingstenten. Er wordt voor U gekookt en de corveediensten zijn zo geregeld, dat U er nooit een excursie of lezing door behoeft te verzuimen.

Het kampleven heeft de bekoring, maar ook de nadelen, van het primitieve. Hoewel de kampleiding alles doet om de nadelen zo klein mogelijk te doen zijn, moeten wij toch de deelname ontraden aan hen, die een vakantie in een comfortabel milieu willen doorbrengen. Het kampgeld bedraagt f 40.— voor hen, die zelf een tent meebrengen en f 45.— voor hen, die in een tent van de Vereniging worden „gelegerd”.

Nadere inlichtingen, alsmede aanvragen voor een opgave-formulier kunnen worden gericht tot de Administrateur van het kamp, G. Jansma te Hoogwoud NH, C 24.

CONIFEREN. *)

Dit artikel had de redactie reeds geruime tijd in portefeuille. Zij prijst zich gelukkig, het thans te kunnen plaatsen naar aanleiding van de tachtigste verjaardag van de auteur P. den Ouden, op 9 Juni j.l. gevierd.

Tot de „coniferen” worden o.m. gerekend de geslachten: den, *Abies*; spar, *Picea*; pijn of pijnboom, *Pinus*, behorende tot de familie *Pinaceae*, en verder ook de familie *Cupressaceae*, waarvan we enige geslachten wensen te noemen, welke voor onze parken van belang zijn.

Ongetwijfeld zijn de groenblijvende coniferen in het bos en op bergen en heuvels indrukwekkend. Op juiste wijze toegepast verhogen ze de sierwaarde onzer tuinen. Welk een somber beeld zouden de aarde en onze parken in herfst en winter vertonen, als we geen groenblijvende bomen zouden bezitten?

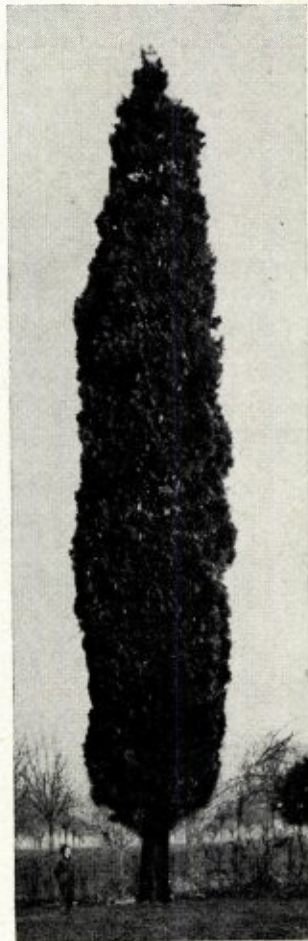
Wij wensen de aandacht te vestigen op enige species (soorten) van deze grote bomenfamilie, welke hoog en breed worden, maar ook op een die niet breed, maar wel hoog en oud wordt, verwijzende naar de hierneven afgebeelde, n.l. *Libocedrus decurrens* Torrey. (afb. 1).

De naam *Libocedrus* is van het Grieks, *libos*, druppel; *hedros*, ceder; druppelende naaldboom. De naam zinspeelt op de hars, welke vaak druppelsgewijze aan de stam wordt uitgezweet.

Wanneer men de afgebeelde boom beziet, is het als wenste hij zo hoog te groeien, dat hij de wolken kon doorklieven!

Deze majestueuse soort, wier vaderland ligt in het gebergte van Californië en in Oregon aan de Westzijde van de Sierra Nevada en in het Kustgebergte op een hoogte van 1500—1700 m. is door Colonel T i e m o n t in 1846 ontdekt en door T o r r e y (1854) benaamd. Nadien is zij helaas door C a r r i è r e (1854) *Thuja gigantea* en door M u r r a y (1953) *Thuja craigiana* genoemd.

Wonderlijk, dat deze conifeer in zijn vaderland niet als volkomen winterhard beschreven is want in ons klimaat gedijt ze wel, mits geplant in voedzame bodem en vochtige dalen, en doorstaat onze winters dan glansrijk.

Afb. 1: *Libocedrus decurrens* Torr. 16 m hoog, 1 m breed (1935) ± 80 jaar oud.

foto Dr A. de Wever.

Opvallend is zijn slanke opgaande groeiwijze, met korte takken, welke net als de stam door twijgen en donkergroene bladeren worden bedekt. Het verschil in kegels met die van *Thuja plicata (gigantea)* is op te merken, doordat die van *Libocedrus decurrens* groter en meer cilindrisch van vorm zijn. Ook de geur van stuk gewreven bladeren is minder sterk.

Van het geslacht *Cryptomeria* is maar een soort bekend, in Japan, en door D. Don in 1841 *Cryptomeria japonica* genaamd, Japanse ceder.

In zijn vaderland bereikt hij een hoogte van 30—40 m., bij ons 20—30 m. De kroon is pyramidaal, de stam recht, tapvormig toelopend, aan de basis schoorvormig uitlopend. Opvallend is de roodachtig-bruine schors, onderaan grijs wordend. De takken staan gewoonlijk in kransen horizontaal af, met veelal neerbuigende twijgen en priemvormige bladeren, spiraalvormig gerangschikt en groen. De kegels (afb. 2) zijn geheel verschillend van de normale vorm van

kegels van coniferen. Hij wordt in Japan in uitgestrekte bossen aangetroffen en wordt aldaar ook gebruikt langs wegen en straten. Doch voor deze doeleinden kan hij in ons klimaat niet worden gebruikt, wat opnieuw in de strenge winter van 1940—1941 is gebleken, toen vele exemplaren zeer ernstig van de vorst geleden hadden. Opmerkelijk is, dat de een meer, de ander minder had geleden, sommigen in het geheel niet.

Cryptomeria japonica werd in 1692 door Kaempfer in Japan en door Cunningham in 1701 in China ontdekt, waaruit af te leiden is, dat hij daar ook voorkomt.

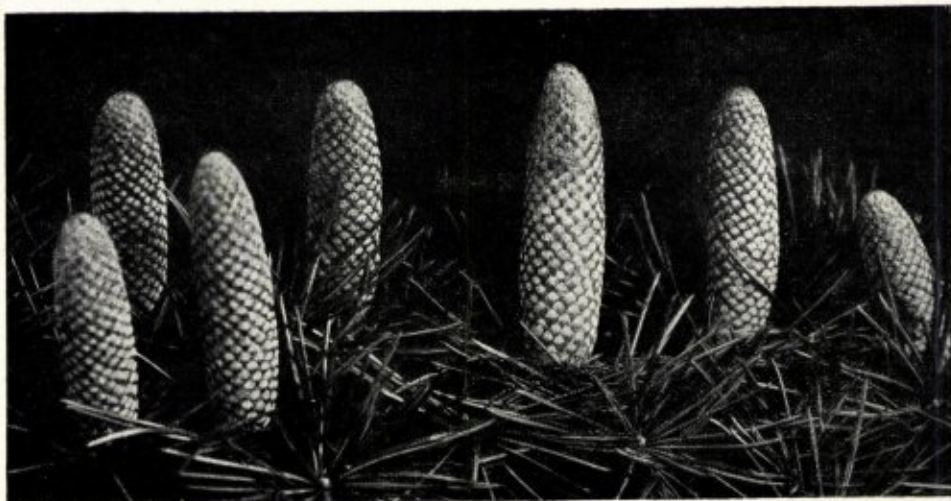
Eerst in 1842 werden door Kapitein Humme en twee jaar later door Fortune de eerste zaden van deze soort in Europa ingevoerd. Veel wordt de soort niet gekweekt en gevraagd; de vraag bepaald zich tot enkele liefhebbers van coniferen, die over voldoende ruimte beschikken. Het getal aan tuinvormen van de soort, Japan medegerekend, is niet te schatten, doch voor ons klimaat als een hoogopgaande boom is *Cryptomeria japonica compacta* Beissn., foutief vaak nog genoemd, *C. jap. lobbii compacta*, de aangewezen. Men kan hem leren kennen aan de gedrongen groeiwijze, 10—15 m. hoog wordend, takken uitstaand op oudere leeftijd tot bijna horizontaal, aan de einden met dicht opeen geplaatste twijgen, pluimen vormend, de bladeren groen en staalblauw in de winter. Volkomen winterhard, maar gevoelig voor zeewind. Op een ding moet nog de aandacht gevestigd worden, n.l. dat de kroon bij deze soort en ook bij genoemde tuinvorm, zijn breedte eerst op zekere hoogte krijgt en dus niet vanaf de grond wijd vertakt is.

Van de tot ons overgekomen coniferen, bevat het geslacht ceder belangrijk plantenmateriaal voor onze parken.

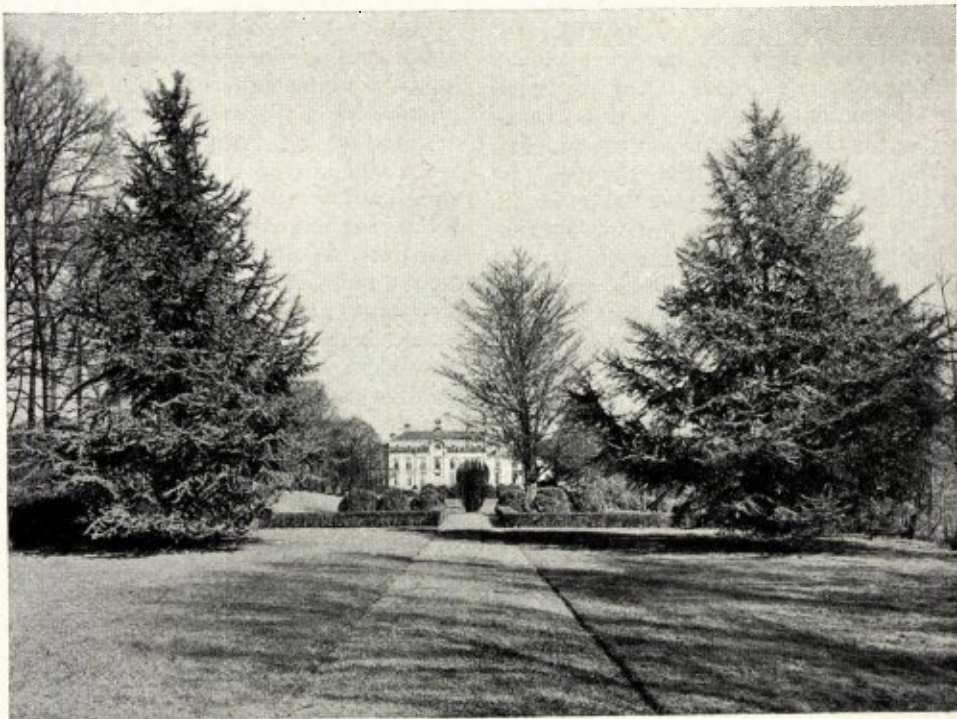
Net als bij het verwante geslacht *Larix*, staan de naaldvormige bladeren aan jonge takken afzonderlijk en afwisselend geplaatst; aan oudere takken opeengehoopt (kortloten). Fraai zijn de mannelijke bloeiwijzen aan talrijke rechtopstaande katjes, waarvan het stuifmeel, door de lucht, her en derwaarts omhoog gevoerd wordt ter bevruchting, waarna op de takken talrijke grote, recht tot schuinopstaande tonvormige kegels verschijnen die eerst in de loop van 2 en 3 jaar tot rijpheid komen. Men is wel met een klacht tot ons gekomen dat geoogste kegels zo hard waren,

Afb. 2: *Cryptomeria japonica* D. Don.
Natuurlijke grootte der kegels
12,5—20 mm. lang en breed.
foto Dr A. de Wever.

Afb. 3: *Cedrus atlantica* Manetti. Mannelijke bloeiwijzen.
foto Dr A. de Wever.

Afb. 4: *Cedrus atlantica glauca* Carr. Kasteel Vliek.
foto Dr A. de Wever

dat men ze met geen mogelijkheid stuk kon krijgen. Dit is daaraan toe te schrijven, dat de vruchten niet rijp waren, want als de kegel rijp is, vallen de schubben er van uiteen.

Cedrus atlantica Moretti, de Atlas-ceder komt voor in het Atlasgebergte van Algiers en Marokko, en wordt aldaar 40 m., bij ons 20—30 m. hoog. De kroon is kenbaar aan zijn open, doorzichtige pyramidale groeiwijze. De schors is donkergrijs, en is jong glad en op oudere leeftijd gespleten. De naalden zijn meestal minder dan 25 mm. lang, in doorsnede even hoog als breed of iets hoger, en bleek of blauwachtig groen. De kegels, belangrijk ter onderscheiding van die van *Cedrus libani*, zijn minder tonvormig en aan de top niet verdiept maar stomp (afb. 3). Zeer weinig wordt de soort aangeplant, als het ware verdrongen door de zo mooie var. *glauca*, waarvan hierneven twee mooie exemplaren zijn afgebeeld in de tuin van het kasteel Vlieg. (afb. 4).

We zouden ook nog kunnen wijzen op *Cedrus deodara* (Roxb.) Loud, gewone of Himalaya ceder, een boom, die in de Westelijke Himalaya op een hoogte van 1200 m., een lengte bereikt van 50 m. doch bij ons slechts 20 m. hoog wordt.

In 1822 is deze mooie ceder in Europa ingevoerd. Fraai pyramidaal gevormd met horizontaal afstaande takken, sommige uitstaand, andere enigszins overbuigend. De naalden in bundels tot 30 bijeen. 25—30 mm. lang, recht, stijf, variërend van lichtblauw tot grijsgroen soms zilverachtig. Helaas is deze soort in ons klimaat niet geheel winterhard. Doch mochten de naalden in zekere winter, door vorst beschadigd, afvallen, dan kan het zijn, dat de knoppen niet geleden hebben en uitbotten.

Cedrus libani Laws. (1836). *C. libani* Loud (1838); *C. libantica* Trew (1757); *C. libanotica* Link (1831); *C. cedrus* Huth (1893). Libanon ceder.

Onder de coniferen een bekende naam en een geliefde boom. Als men over de ceder denkt of spreekt, gaat de gedachte uit naar het helaas verdwenen grote oerwoud op de Libanon in Syrië, waarvan zoveel eeuwen terug de heerlijkheid bezongen en dichtelijk vereerd is. We zeggen helaas verdwenen, want reeds Jozua zond de zonen van Jozef ter verkrijging van woonruimte naar het woudgebied van deze ceder in het land der Perezieten en Refaïeten (Joz. 17). Koning David gebruikte het hout van deze

Afb. 5: *Cedrus libani* Laws. Natuurlijke grootte der kegels 8—10 cm. lang, 4—6 cm. breed, top verdiept.

ceder voor zijn koningshuis, Salomo voor zijn tempelbouw, en Alexander de Grote liet er 500 schepen van bouwen, enz. enz. Door deze „roofofkap”, zonder overleg voor de toekomst, is er tenslotte feitelijk niets meer van dat oerwoud overgebleven dan een klein bos van pl.m. 400 bomen in een heuvelachtig keteldal van Bescherré, Syrië (Dr L. Haefeli).

Het hout is prachtig roodbruin en aromatisch. Opvallend is dat men destijds gemeend heeft in oude tuinen van ons land, en ook wel elders, *Libani*-ceders te hebben geplant, die later bij deskundige bezichtiging *Atlas*-ceders bleken te zijn. *C. libani* verschilt van deze zeer veel. In zijn vaderland wordt hij gemiddeld niet hoger dan 25 m. Mogelijk kan hij in de loop van talrijke jaren ook in ons land die hoogte bereiken, maar daar gaan vele jaren overheen, want hij groeit langzaam, vooral als hij ouder wordt. En hij wordt zeer oud, blijkens een mededeling over een boom in het bos te Bescherré, welke een stam heeft van circa 15 m. omvang op manskhoogte en als „Salomo's bomen” staat aange-merkt. De schors is zwart-grijs, splijtend of scheurend. De takken zijn zeer stevig, horizontaal opstaand, de twijgen talrijk. De bladeren zitten aan kortloten, 30—40 in een bundel, 20—35 mm. lang, en zijn licht- of donkergroen. De kegels zijn gesteeld, tonvormig 8—10 cm. lang; 4—6 cm. breed met een opvallend verdiepte top met een kuiltje (afb. 5), soms beharst. Talrijk komt de echte soort in ons land niet voor, ook niet in kwekerijen.

*) De cliché's bij dit artikel zijn ontleend aan: *Coniferen, Ephedra, Ginko*, door P. den Ouden, en welwillend door de uitgevers ter beschikking gesteld.